

TÜRKİYE'DE 8 MART KADINLAR GÜNÜ'NÜN TARİHSEL SÜRECİ

Özlem Özmen

36

Neden 8 Mart? 8 Mart'ın "Dünya Kadınlar Günü" olarak kabul edilmesinin doğrudan işçi kadınlarla ilişkili olduğu tarihsel bir gerçektir. Gariptir ki bu gerçekler aynı zamanda bu tarihin bir "kutlama" olarak mı yoksa "anma" olarak mı değerlendirilmesi gerektiğinin ve "dünya kadınlar günü" mü yoksa "dünya emekçi kadınlar günü" şeklinde mi tanımlamak gerektiği tartışmalarının da ana kaynağı olmuştur.

"Dünya Kadınlar Günü'nün tarihsel sürecine bakıldığında aslında ilk etkinliklerin 8 Mart'ta yapılmadığı görülür. Daha sonraları 8 Mart tarihi belirlenirken iki önemli olaya değinilir. Bunlardan birincisinde 8 Mart 1857'de New Yorklu tekstil işçisi kadınların grevi anlatılır. İkinci olay ise 50 yıl önceki direnişi anmak üzere, 8 Mart 1908 yılında yine New York'ta "Cotton"

Tekstil Fabrikası'nda kadın işçilerin daha iyi çalışma koşulları için greve çıkmalarıdır. Kimi kaynaklarda 1857'deki, diğer bazı kaynaklarda ise 1908'deki grevde fabrikaya kilitlenen 129 kadın, çıkan yangında can verdi. Yaşanan bu ve bunun gibi trajedilerin ardından 26-27 Ağustos 1910 tarihinde Kopenhag'da yapılan Uluslararası Kadınlar Konferansı'nda; bu konferansın sekretarya görevini sürdüren Clara Zetkin, her yıl sosyalist kadınların "bir kadınlar günü" düzenlemesini önerdi. Bu öneriden sonra ilk defa kitlesel olarak ve uluslararası çapta 1911 yılının 19 Martında kadınlar günü kutlandı. Bu kutlamalar özellikle kadınların oy hakkı talebi ile birleşiyordu. Eşit işe eşit ücret, 8 saatlik iş günü, analık hakları ve savaşların son bulması gibi talepler kadınların en önemli talepleri

arasındaydı.

Emekçi Kadınlar Günü'nün artık resmen 8 Mart olarak belirlenmesi ise 1921 yılında Moskova'da yapılan bir başka Uluslararası Kadınlar Konferansı'nda gündeme geldi. 1921'deki konferansta Clara Zetkin'in de önerisiyle geçmişte yaşanan tüm trajik olaylara ithafen 8 Mart "Dünya Kadınlar Günü" olarak kabul edildi.

Türkiye'de 8 Mart Kutlamaları

Türkiye'de "8 Mart Dünya Kadınlar Günü" ilk kez Uluslararası Kadınlar Konferansı'nda alınan kararların da etkisiyle 1921 yılında kutlanmaya başlandı. 8 Mart'ı Türkiye'de kutlamak amacıyla, iki komünist kadın; iki kız kardeş Rahime Selimova ve Cemile Nuşirvanova girişimde bulundular ve bir kadın birimi oluşturdular. 1975 yılına kadar pasif bir

şekilde kutlanan 8 Martlar bu yıldan sonra daha yaygın ve kitlesel olarak kutlanmaya başladı.

Bu kadar yaygın olarak kutlanmasında yine 1975 yılında kurulan İlerici Kadınlar Derneği'nin etkisi çok büyüktür. İlerici Kadınlar Derneği (İKD), o dönemlerde kadınların sesini duyurmak amacıyla kurulan en büyük dernektir. Kadın mücadelesini, işçi sınıfı mücadelesinin bir parçası olarak kadınları örgütlemeyi amaçlamışlardır. Kurulduğu andan itibaren kadınların yığınsal örgütlenmesini önüne koyan İKD, Türkiye çapında çok geniş bir örgütlenme ağına sahip olmuştur. 15 bine yakın üyesi, 33 şubesi, 35 temsilciliği bulunan İKD'nin yayın organı "Kadınların Sesi" ise 35 bin sayısına ulaşıyordu. 1975 yılının 8 Martında İKD üyesi kadınların girişimiyle ilk kez kamuya açık olarak bir kutlama düzenlendi. Yaklaşık 500 kadının katıldığı bu toplantıda Kadınlar Günü'nün anlam ve önemi üzerine konuşmalar yapıldı. Aynı yıl Ankara'da da

kutlamalar yapıldı.

Bu sırada ilerici, sosyalist, mücadeleci kadınların talepleri sonucunda; 1975 yılını "Dünya Kadın Yılı" kabul eden Birleşmiş Milletler (BM), 16 Aralık 1977 tarihinde de 8 Mart'ın her yıl "Dünya Kadınlar Günü" olarak kutlanmasını kararlaştırdı. O dönemlerde İKD'nin yayın organı Kadınların Sesi'nde 8 Mart için atılan başlıklar şöyleydi:

"8 Mart Dünya Kadınlar Günü Hepimize Kutlu

olsun."(Mart 1976)

"8 Mart'ta Mücadele Bayrağımızı Yükseltelim." (Mart 1977)

"Gelecek Güzel Günler İçin Saflarımızı Sıklaştıralım" (Mart 1978)

"On Binlerce Kadın 8 Mart'ı Coşkuyla Kutladı" (Nisan 1979)

1980'in ilk aylarındaki sıkıntılı süreçte toplantı düzenlemek zorlaştığı için İKD'li kadınlar bunun üzerine "Kadınların Sesi" çevresinde toplanarak, kendilerini yalnızca "İlerici Kadınlar" diye adlandırdılar ve beyaz eşarplı eylemler düzenlemeye karar verdiler. Kentlerde, kasabalarda, iş yerlerinde, meydanlarda beyaz eşarplı eylemler yaptılar. Kadınların Sesi'nin Nisan ayı başlığı şöyleydi:

"Beyaz Eşarp" kadınlarımızın pahalılığa, zamlara, işsizliğe, baskı ve teröre protesto bayrağı oldu." (Nisan 1980)

Türkiye, BM'nin 1977'de aldığı kararın ardından bu günü daha çok sahiplenmeye başlayacaktır ki 1980 Askeri Darbesi'nin acı yüzü Kadınlar Günü'ne de yansır ve 4 yıl boyunca 8 Martlar, kutlamalar ve anmalar es geçilir.

8 Mart 1984'de kendilerini feminist olarak tanımlayan "Kadın Çevresi" kuruldu ve bu tarihten itibaren 8 Mart'lar Türkiye'de çeşitli kadın örgütleri tarafından kutlanmaya başladı. Günümüze baktığımızda aslında işçi ve emekçi kadınlarının sorunlarının

hiç değişmediğini hatta gün geçtikçe sorunlarının arttığını görüyoruz.

1911 yılındaki Kadınlar Günü Kutlaması'nda kadınların talepleri; eşit işe eşit ücret, 8 saatlik işgünü, analık hakları ve savaşların son bulması vb. şeklindeydi. 100 yılı aşkın bir zamandan sonra hala 8 Mart'ta sokaklarda aynı taleplerle karşılaşmak mümkün.

Son olarak 8 Mart bir anma günü mü yoksa kutlama mı

tartışmalarının ortasında-ken, Türkiye bu tartışmaların tamamen dışında kalan bir ülkedir. Çünkü 8 Mart'ta kendi ülkemizde kutlamamızı gerektiren hiçbir durum yoktur. Bu nedenle biz kadınlar 8 Martlarda; engelleyemediğimiz töre cinayetleri, seyirci kaldığımız kadına ve çocuklara yönelik şiddet, kadın cinayetleri, mağduru suçlu bulduğumuz taciz ve tecavüzler, eğitimden bilinçli olarak uzaklaştırılan kız çocukları, 100 yıl sonra bile elde ede-

mediğimiz cinsiyetler arası ücret eşitliği ve yine onlarca yıldır süregelen savaşların en büyük mağdurları kadınlar için sadece ve sadece utanç yürüyüşleri yapabiliriz.

Kaynakça

- İlerici Kadınlar Derneği (1975-1980) Kırmızı Çatklı Kadınların Tarihi-Yazar: Muazzez Pervan
- www.solpaylaşım.com
- www.bianet.org
- www.haber.sol.org.tr

EMO Kadın Komisyonu tarafından 8 Mart Dünya Kadınlar Günü kapsamında 7 Mart 2015 tarihinde Elektrik Mühendisleri Odası Konferans Salonunda "Kendine Ait Bir Oda" Etkinliği düzenlendi. Tüm gün süren etkinliğin sabah oturumunda Fevziye Sayılan "Muhafazakarlık ve Kadın" konulu sunum yapıldı. Öğleden sonraki oturumlarda Melda Yaman Öztürk "Kadın Emeği ve İstihdam Politikaları" konulu, Hasbiye Günaçtı ise "Hazzın Erkek Egemen Kurgusuna Karşı Bedenimizi Tanıyor muyuz?" başlıklı sunumları gerçekleştirdiler.